

ЈОВАН ЈАЊИЋ

ИЗДРЖИМО НА УЗАНОМ ПУТУ

ПОРУКЕ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА

септембар, 2020.

ЈОВАН ЈАЊИЋ

ИЗДРЖИМО НА УЗАНОМ ПУТУ

ПОРУКЕ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА

Пријатељ књиџе

Ненад Поповић

Министар без ресора у Влади Србије

M
Vukotić
Media

септембар, 2020.

ЖИВА РЕЧ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА

Блага реч патријарха Павла обележила је време једног од најшрећих периода у историји српског народа, време на размеђу грубог и шрећег миленијума. Ошуда ће оно остати да се води и као – време патријарха Павла.

Нико у том времену није говорио шачније и ујутније од патријарха српског Павла. Увек и свуда, у свакој прилици, говорио је по мерилима Неба. „По правди Бога истинитио“, како се то казује у српској народној песми.

Како је мислио, шако је говорио; како је говорио, шако је радио.

Животом својим сведочио је реч коју је износио. Реч Божју.

Чинио је шако, пошто је за свој животни програм узео – Јеванђеље. Ошуда ће по избору за патријарха српског, у свом Слову на услоичењу, рећи: „Сјучајући, као четрдесет и четврти српски патријарх, у шрон Светиота Саве, ми немамо никакав свој програм патријарашке делатности. Наш програм јесте Јеванђеље Христово, Блага Вест о Богу међу нама и Царству Божјем у нама – уколико ја, вером и љубављу, прихватамо.“

Живећи по Јеванђељу, поштао је духовни оријентир за своје савременике, али и за оне који ће после њега доћи. Био је – ходајуће Јеванђеље.

Уледајући се на њега, многи су проледали.

Сам животињи љути патријарха Павла је једна поучна прича. Из ње се сазнаје и учи како се пошмиже смирености и како ваља савладавати шешкоће и прејреке које се појављују на том љућу. Како се стичу врлине. На конкретном примеру видимо како се један слабаши децак из скромне сеоске куће, који са шри године остјаје сироче, бори кроз животињи и узраси до једног од највећих људи свога времена.

Свети у којем се родио и у којем је живео прихватио је онаквим какав јесте. Није се склањао, да би се негде у осами поодвизавао. Био је активни учесник прилика у којима се зашкао. Смирено се носио са свим шешкоћама овога света.

А његов животињи љути пролазио је кроз разне груштивне прилике и различита државна уређења: родио се у шадашињој Аустроугарској (на Усековање 1914. године, у селу Кућанци, у Славонији, у крају насењеном прешечно Србима); расио и школовао у Краљевини Југославији; осетио јолито окуиације у Друтом светском рату; као монах поодвизавао се у времену намењања безверја, а онда и као еииској, у истим приликама, када је многа шта проиив Цркве било доушшено и шолерисано, у комунистичкој Југославији, више од 33 године бринуо о српским светињама шамо где је било најшеже, на Косову и Метохији; да би за предшожашеља Цркве, патријарха српског, дошао у време расиада дошадашње државе (СФРЈ), траћанских рашова и сиолне (НАТО) атресије на српски народ, када су све вредности биле ошворено најаднуше; а свој овоземаљски животињи завршио у Србији, као независној држави, измученој разним недаћама, али, увелико захваљујући њему, духовно освеженој и оснаженој.

Светиости своју стичао је у народу. Био је један од нас. Ни по чему није желео да се издваја од других, сем по – величи-

ни служења. Себе је одређио да служи Богу и људима. Био је слуша Божји, али и слуша слуша Божјих.

Имајући увек пред собом лик Господњи, уледао се српски Павле на светитеље Његове, поштово на оно по коме је име понео, на апостола Павла, неуморног мисионара, највећег проповедника хришћанства. Уледао се, наравно, и на оне најближе, на светитеље и свете из рода српског: пре свих, на Светој Саву, „који се увек бринуо да Христовом истином просветли цео род свој“; оснаживао се примером Светој кнеза Лазара, који се „борио и изборио“ за „српашну и славну духовну борбу за царство небеско“, учио се на подвижничком Светијој Василија Острошкој Чудотворца, на духовном вишњем Светијој Петру Цетињској, на неуморној духовној и уопште живојној борби Светој владике Николаја, чији мисионарски пут је поставио управо из његове дошаташње (Жичке) епархије; истицао је често за пример и групе свете и честите прешке наше, „који су“, како је говорио, „кад је то требало, знали живите своје жртвовати за душе своје“.

Учио се и од својих савременика, од оног „обичног“, добродојљивој, марљивој и смерној света, поред које је растао и са којим је живео.

Напajaо се патријарх Павле живојорним соковима својих (наших) светих предака, и тако и сам постао извор мудрости.

Он се учио од наших најбољих предака, ми се учимо од њега.

Своја духовна искуства сјајао је са живојним искуствима. Ошуда и практична једноставност његових поука и поука, за разне живојне прилике.

У виду је имао све људе, али се обраћао сваком човеку посебно.

Истицао је у свакој прилици да је Бог Творац и Промис-

лишеш света, а да је човек „круна Божанског стварања“, и то тако што је свако од нас „јединствена, непоновљива личност“. Ошуда је, каже, сваки човек, као такав, „позван и призван да у заједници са Богом и ближњима развија своју јединственост у бесконачност“. Најомињао је да се од нас очекује да будемо Божји сарадници (1. Кор 3, 9), и да смо, као хришћани, дужни да, у своме времену, савременим речима и примерима, излажемо вечне истине.

Његова Светост родитељски је давао савете како за целокупан људски живот, тако и за поједине, карактеристичне ситуације. Учивао је свако да созна смисао и циљ свој живота, да би схватио шта је његова дужност и онда се трудио да то испуњава. А циљ и смисао човековој живота, каже, јесте „спасење душе, улазак у непролазно блаженство Царства небеског“. И то тако да „стекнемо блаженство већ овде, у овоме свету, и поставимо га у ономе свету непролазном, у Царству небеском“.

Постигао је људе да препознају своју мисију на земљи; „да знамо зашто смо послати у овај свет“, и да на томе свако ради, према својим моћима.

Једна од његових најчешћих поука била је да свако од нас учини онолико колико до њега стоји. А оно што не можемо ми, као људи, учиниће Он – Светојући Бог. При том није одступао ни од оних који нису спреми на такав труд, па је и њих позивао: „Ако нисмо у стању да чинимо више, онда макар да чинимо оно што нам је дужност.“

Саветовао је да чинимо тако да наше дело иде у три правца: у висину, у ширину и у дубину. У славу Бога, на корист рода, а себи ради спасења.

По њему је свако време – време спасења. Јер, у суштини, све зависи од нас самих. „И у најбољем времену можемо изгубити и образ и душу, а у најгорем времену и у најтежем приликама можемо да сачувамо и образ и душу.“

Учућивао је да свако крене од себе, да води непрекидну борбу са самим собом. Његов рецепти за ошклањање сојствених слабости јесте – „савладавајти трих по трих и порок по порок.“

Подучавао је и како узрасати у врлинама. Смирење је означао као – шемељ врлина; зашто је позивао да свако настоји да прво изгради мир у себи, а онда да га гради око себе. Ојмињао је људе да се не торде, јер је тордост „онај трих који је анђела претворио у ђавола“. Такође, да се клоне сујете... Већ да буду „узвишени у милосрђу“, да узрасају у љубави, у тој највећој хришћанској врлини. Најомињући припом да „човек не може ситићи наједанпут до врлине љубави; он мора да узраса док дође до те највеће врлине“. А дела љубави су нејројадљива; она, према речи тој великој српској првојерарха, „остају и надилазе време у коме смо позвани да сведочимо, свако по свом призиву“. Осим тога, из љубави исходи – нова, умножена љубав. Или, како је то често истицао патријарх Павле: „На овом свету све што се дели, то се смањује, само љубав кад се дели, она се увећава!“

Његова Светиости посебно је истицао дар слободе коју је Бој дао људима, без чега (слободе) човек не би био личност. Али и ујозоравао да то подразумева и одговорност. Каже: „Човек је слободно биће; може онако како Бој хоће (збој чега нас је створио), а може и сујројно.“ Е, сад, како ће ко, користићећи тај дар, поштујати, зависи од њега самој.

У свету у којем живимо води се једна вечна борба, највећа и најзначајнија борба. Борба између добра и зла, између Боја и ђавола, Христиа и антихристиа. Та борба никој не заобилази; у њој се свако мора наћи на једној или на другој страни. Патријарх Павле указивао је на ову борбу, осветљавајући суштинску борбу и, вајећи, позивао да се

сшане на сшрану добра, на сшрану Христиа. Тражио је активан однос у борби одбране добра од зла; да се добром победује зло. Наплашавајући да „човек не може да буде пасиван када је реч о одбрани истине, правде и слободе“. Каже, „шреба се борити, али у тој борби не шреба заборавити на част и образ“. Недојустиво је злочином одговарати на злочин.

Од човека се очекује да ради не само на свом сшасењу, него и на сшасењу свих друћих људи. А сшасење, према речи овој великој духовника, долази „једино онима који признају достижност Боја и Његове правде“. Постиж се то шако што ћемо, вели, у чињењу добрих дела, у прашишању и у молитви бити истрајни, а у свим невољама које нас сналазе издржати до краја.

Патријарх Павле тражио је не само да знамо зашто смо послиати у овај свет, него и да знамо зашто нас „напушту сшасења сналазе муке и шешкоће“. Објашњавао је да „Госјод допушта искушења и невоље, али и даје снаге да их превазиђемо“. Зашто је позивао на достојанствено поношење свих шешкоћа. Јер, „ко претрпји до краја, тај ће се сшасити“ (Мтј 10, 22 и 24, 13; Мк 13, 13).

Нико за његовој и нашеј времена није толико, колико он, ојмињао, позивао и молио: „Будимо људи!“ Толико, да су те две речи пошале његово друје, незванично име. Две једноставне речи, али речи јуне суштине! Да будемо људи – по слици и прилици Божјој. Бојолика бића.

Позивао је: „Будимо људи, увек и свуда“, да би нас, како је то, шакође, често предочавао, као шакове Бој признао за своје, претознали прети и ујознали савременици. Али и ујозоравао да „нема шаких обавеза, ни према себи, ни према ближњима, ни према Боју, које би могле човека ослободити од дужности да буде човек и дајти му право да поштуја нељудски“.

Од ње обавезе, каже, нико није ослобођен: од свих се очекује и сви су позвани да постоју ају као људи, никад као нељуди. Уз то су ишла и његова ујозорења да је „боље бићи мршав човек, него жив нечовек“. Јер, по Јеванђељу, мучишељ и невини мученик за правду, за истину, за Христа, два су антијода, и то тако што се „мученик узноси до светлости Царства небеског, а мучишељ се осуђује – шачније, сам себе осуђује – до мука вечних у паклу“. Ошуда и његова сасвим јасна и крајка порука: „Или као људи – или да нас нема!“

Тражио је да се према свим људима постоји – људски, најомињући да „не можемо ни за себе шражити мир, правду и слободу, коју не бисмо догазумедали и за друге“. Каже, ако не можемо као браћа, онда брајски шришељиво. А „земља Божја је довољно широка и дујачка, и ако будемо људи, на њој има места за све“.

Пајријарх Павле у средиште света смешта – човека. У шом контексту често је цитирао чувеног српског филозофа Божу Кнежевића, који је говорио да је човек биће коме може и Бој да се обрадује, а може и ђаво да га се поштиди.

Од човека све полази. Ошуда и његове речи да „узрок свих зала лежи у нама самима“. Чини се зло друјима, а шиме се, у ствари, наноси највеће зло себи самоме. Чињењем злочина над друјима, чини се злочин над душом својом!

Пајријарх Павле охрабривао је човека да усјавно иде кроз свет, да се не боји никога и ничега. „Бојати се само греха, само оног што нас удаљује од Боја и од Царства небеског“, каже. Не треба се бојати ништа било каквог понижења, јер, вели, „моју нас понижавају, али нас понизијући не моју“. Понизијући можемо само ми сами себе.

Понижава нас грех, зато је најомињао да „увек треба имајући на уму да је срамота у чињењу греха, а не у посто-

вешти и исправци живоша“. А осим тога, треба имајући у виду да су „болести и остале несреће“ које нас сналазе послидица греха.

Презирао је грех, али не и починиоца греха. А да би човек био ошторнији на чињење греха, саветовао је да се чува пошото мржње, јер, „од мржње подивља људска савест и помира се човеков ум“. Позивао је на прашивање, „јер је и Христос попростии“. Но, најомињао је да не треба бићи пасиван према злу и према злочинцима. Треба се борити, али – људски. У тој борби се не искључује ни страдање: „Ако треба да поинемо, да поинемо као људи. Као нељуди не треба ни да живимо, ништа да постојимо!“ Пришом често је досећао на примере предака који су поинули за своју веру, за правду и слободу, за одбрану својих ближњих. Вели: „Наши преци кроз векове су знали да је боље изгубити главу, него своју ошрешију душу, јер су прихватили, и срцем и умом, реч Христову: „Јер каква је користи човеку ако сав свет догодије, а души својој науди?“ (Мт 16, 26).

Пајријарх Павле прихватао је реалност смрти; он је на њу указивао, ошети с ујозорењем да човек пази какве ће шрагове оставити. И с оваквим објашњењем: „Човек је рођен да умре на земљи, али када већ умире, боље му је да умре за правду и на правди Боја, него чинећи неправду друјима и зле шрагове остављајући иза себе.“

Али је превазилази – с чврштом вером у васкрсење. Истичући да је Господ Исус Христос Својим васкрсењем оситирао „достојанство бесмртности и нашим душама“.

Његова Светости брину се за сваког човека и сваком се посебно обраћао, али ошомињао и народ као целину. Јер, свако од нас даје свој, посебан шон друшћу, а како нико од нас није мимо овог света, то и судбина народа којем припадамо ушиче на наше личне судбине. Зато каже: „Будућност нашег народа зависиће од тога да ли се држимо или

не држимо свега онога што је светио и светио, човечно и еванђелско. И садашњости и будућности могу се изјављивати само на истини, правди и слободи. А истина је живи Бог и живи бојотлики човек – те две највеће вредности овога и онога света и века.“

Животи патријарха Павла био је у знаку молитве. Молитва је, каже, „побожно управљање душе човекове Богу“, „њоме човек узлеће у хорове анђела и постаје учесник њиховој блажености“. „Молитва је шамјан најпирјатнији Богу, најсијурнији мост за прелажење преко искушења шаласа животи.“ Зајо се молио за све људе, али и пражио да се друти моле за њега. Тако, по избору за патријарха српској, поново оглази у Призрен, где је до тада као епископ рашко-призренски провео више од 33 године, да своју дојучерашњу пастору увери да, иако оглази на нову дужности, останаје са њима – у молитвама, и у свему другоме, као једна породица, као „једно стадо и један пастир“. Служи Свету литургију у Саборној цркви Св. Ђорђа, а онда, у беседи, обраћајући се вернима, поред осталој, износи молбу: „Молим вас, да ме имате у молитви пред Богом. Када се молити за себе, за своје укућане и своје ближње, не заборавите мене и помолите се Господу: `Господе, свети се слуге своја Павла.`“¹

За њега су молитва и чињење добрих дела владање по заповестима Божјим. Тако би се могло пројумачити и једно његово обраћање верницима Српске православне цркве, крајем 2005. године, поводом настојања албанских сецесиониста и неких моћних земаља света, предвођених Сједињеним Америчким Државама, да се Косово и Метохија исприну из састава Србије. Свети архијерејски сабор СПЦ, под председништвом патријарха Павла, упутио

¹ Опширније: Јован Јањић, Будимо људи – живот и реч патријарха Павла, било које издање

је поруку свима који су одлучивали о стању ове српске покрајине, да се „узме у обзир интерес свих грађана“ који живе на овом подручју, а од Скупштине Србије затражено је, уколико дође до наметнутој решења, да „обзнани целом народу да је извршена нелијитна и нелегална окупиција једној дела наше националне територије“. Јавности се том приликом обратио и лично патријарх Павле; на крају свој обраћања посебан апел упутио је својој духовној деци, верницима Српске православне цркве: „Будите верни, храбри и јединствени! Чувајмо своју душу и савест! Тако ће бити сачувана и света, мученичка земља наших часних предака.“

У више наврата патријарх је позивао верни народ и на ванредне постоје, да би се избегле невоље које су претиле или, ако су настуиле, умањиле њихове последице.

Биле су то речи људске и пастирске брије, речи небеској призвука на земљи, речи суштине.

Реч патријарха Павла је оживљавала, снажила, водила. Творила.

Ј. Јањић

НАПОМЕНА

Књига ова настајала је паралелно са мојом књигом *Будимо људи – живої и реч патријарха Павла*. Она би се, логички, могла разумети и као њен наставак. Јер, као што је познато, и у овој књизи записано, патријарх Павле како је живео, тако је говорио: из живота његовог, живота по Јеванђељу, „извирале“ су поуке и поруке које нам је с родитељском љубављу упућивао.

Припремајући поменуту књигу, ишчитавао сам све што је патријарх Павле говорио и писао. За то време јачала ми је мисао да би требало сакупити, на једном месту сабрати и изнова објавити мудре речи (савете) Његове Светости. Поготово што су те речи (мисли) својеврсни – духовни оријентир. Помажу оне у отклањању многих дилема, сумњи и нејасноћа.

И – кренуо сам у сакупљање његових поука и порука „расутих“ по разним новинама и часописима, по књигама за које је писао предговоре, али и сачуваних у сећању савременика који су били у прилици да лично чују и слушају те мудре речи.

Посебну пажњу сам обраћао на његову „живу реч“, на оно што је говорио у директном обраћању. Ишчитао сам све интервјуе дате медијима до којих сам, упорним трагањем, могао доћи; изјаве које је давао разним поводи-

ма; писма доступна јавности; беседе у различитим ситуацијама.... Књиге његове нисам хтео да „крњим“ вађењем појединих мисли, јер су оне (те мисли) већ, самим тим што су у књигама, доступне читаоцима. Такав приступ сам имао и према беседама, које су до појаве ове књиге скинуте са магнетофонске траке и објављене у његовим књигама с насловом *Живої ио Јеванђељу*. Такође, овде нису цитиране ни посланице писане за Божић, Васкрс и друге прилике, јер су оне – саборне, осим патријарха, потписују их и сви други архијереји Српске православне цркве.

Али, и поред тога, сматрам да су овде сабране главне поуке и поруке и, документовано, изнета суштина мисли патријарха Павла. Поготово што су то речи које је он људима углавном лично саопштавао и што их је често понављао у разним ситуацијама. Наравно, с разлогом. Јер, то су речи које ваља запамтити.

У сабирању и записивању мудрих речи патријарха Павла држао сам се принципа *ипроверљивости*: наводио сам где су цитиране речи изговорене или написане и где су објављене.

Ово је прва књига поука и порука патријарха Павла, пробраних из његове „живе речи“. Уверен сам да ће их бити још, које ће се, поред осталог, наслађати и на ову књигу.

J. J.